

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказ голови правління
ВГО "Асоціація
працівників дошкільної
освіти"
від 20.12.2024 № 46 – о

Програма підвищення кваліфікації педагогів ЗДО

«Інклюзивна педагогіка в закладах дошкільної освіти»

Загальні положення програми підвищення кваліфікації «Інклюзивна педагогіка в закладах дошкільної освіти» (далі – Програма) розроблено відповідно до державної політики в галузі дошкільної освіти.

Розробник програми: Тарнавська Наталія Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент, науковий співробітник Університету Парми.

Обсяг програми підвищення кваліфікації: 18 годин / 0,6 кредиту ЄКТС.

Мета програми:

Метою Програми є набуття педагогами ЗДО практичних навичок у процесі опрацювання завдань, змісту, методів, засобів, форм організації педагогічної роботи з дітьми інклюзивної групи, у тому числі, з особливими освітніми потребами, формування в них цілісних емпіричних уявлень про безбар'єрний простір, соціальну взаємодію без дискримінації та ексклюзії, побудову успішного життєвого маршруту для кожної дитини.

Реалізація визначеної мети спрямована на розв'язання таких завдань:

- актуалізувати можливості педагогічних працівників щодо використання ресурсів освітньої інклюзії в подоланні наслідків кризи, спричиненої військовими діями;
- посилити роль педагога у сприянні прийняттю дітьми різноманітностей, як базису інклюзивного процесу;
- формувати у педагогів здатності працювати з врахуванням принципів педагогічної автономії, виявляти ініціативність та наполегливість щодо роботи над ІПР (індивідуальною програмою розвитку), приймати обґрунтовані рішення, разом з командою супроводу щодо дитини з ООП, об'єктивно оцінювати прогрес розвитку;
- формувати у педагогів здатності підтримувати цінності інклюзії, створюючи безбар'єрний та розвиваючий простір відповідно до міжнародних стандартів якості в системі дошкільної освіти;
- навчити педагогів організації кооперативного навчання дітей в інклюзивній групі як основного інструменту розкриття потенціалу

розвитку кожної дитини;

- формувати здатність до організації та педагогічної підтримки ігрової діяльності дітей інклюзивної групи.

Напрями навчання:

Ефективність інклюзивної освіти в часи кризи. Знаходження компенсаторних можливостей, відновлення справедливості, плекання сильних сторін особистості без дискримінації.

Важливість інклюзії в ранньому та дошкільному дитинстві. Розуміння різноманітності та індивідуальних потреб. Супровід та підтримка дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Виявлення типових затримок розвитку та відхилень у дітей дошкільного віку. Стратегії та підходи до організації інклюзивної освіти. Методика кооперативного та диференційованого навчання. Універсальний дизайн для навчання (UDL) у закладах дошкільної освіти. Використання візуальної підтримки, сенсорних інструментів і допоміжних технологій. Спостереження та документування прогресу. Використання даних оцінювання для формування стратегій навчання та виховання.

Тематичні дослідження на основі кейсів з реального життя, які ілюструють проблеми та рішення в інклюзивній освіті; робота в малих групах, інтерактивні рольові ігри у віртуальних кімнатах; аналіз відео та обговорення; зворотний зв'язок - запитання та відповіді.

Загальні компетентності спрямовані на формування умінь, що мають бути притаманні педагогічним працівникам, зокрема це такі уміння, як:

- чітке та чуйне спілкування, активне слухання та конструктивний зворотній зв'язок для сприяння інклюзивним процесам;

- гнучкість та адаптація до різних методів навчання, потреб дітей дошкільного віку, особливо в інклюзивних групах;

- розпізнавання власних емоцій і керування ними, а також розуміння емоційних потреб дітей у сприятливому освітньому середовищі;

- культурна обізнаність і чуйність, повага та реагування на різноманітні культурні стосунки та досвід;

- дотримання професійної етики та рефлексія власної практики для сприяння постійному вдосконаленню та самоаналізу.

Професійні компетентності: комунікаційна, мовленнєва, цифрова, психологічна, емоційно-етична, інклюзивна, прогностична, організаційна, рефлексивна, компетентність педагогічного партнерства, здатність до навчання впродовж життя.

Очікувані результати навчання за Програмою:

Педагоги ЗДО розуміють та застосовують в практиці роботи ключові принципи інклюзивної освіти, такі як справедливість, доступність, повага до різноманітності.

Прокладають індивідуальні маршрути розвитку дітей дошкільного віку.

У процесі навчання педагоги удосконалюють навички адаптації / модифікації програм розвитку та планування й організації різних форм роботи.

Покращують здатність підлаштовувати види діяльності, навчальні матеріали та процедури для задоволення різноманітних потреб, включаючи сенсорну, моторну, когнітивну та емоційну адаптацію.

Набувають практичних навичок застосування принципів універсального дизайну для підвищення пізнавальної активності (UDL), забезпечення доступності щодо різноманітних активностей та особливо творчих ігор для всіх дітей інклюзивної групи.

Набувають навички сприяння сприятливому та шанобливому середовищу, організації заходів, які заохочують співпрацю та збільшують толерантне ставлення дітей один до одного.

Розширюють можливості співпраці з фахівцями (такими як логопеди, ерготерапевти та психологи) для координації підтримки дітей з ООП.

Удосконалюють методи оцінювання та спостереження, фіксування показників розвитку, які цілісно відображають сильні сторони та сфери розвитку кожної дитини.

Зміст Програми складається з шести взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання слухачі курсів складають підсумковий тест.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 18 годин (0,5 кредиту ЄКТС), з них: 4 год. – лекційні заняття; 8 год. – практичні заняття; 4 год. – самостійна робота слухачів (розроблення практичного кейсу), 2 год. – підсумкові заходи.

МОДУЛЬ I. ІНКЛЮЗИВНА ПАРАДИГМА СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.

Тема 1. Інструменти інклюзивної педагогіки для зростання і відновлення у часи кризи (2 год. лекц.).

Інклюзивні інструменти для підтримки учасників освітнього процесу, в тому числі дітей з інвалідністю, які можуть бути особливо вразливими у період кризи, спричиненою військовими діями.

1-й інструмент – орієнтування на зміну системи, що починається з системи побудови інклюзивних стосунків.

2-й інструмент – використання різниці та засобів інклюзивного навчання дитини з ООП для дітей групи.

3-й інструмент – продуктивність.

Педагогічна рефлексія із застосуванням жестового мовлення.

Тема 2. Різноманітність та різниця як основні категорії інклюзивної педагогіки (2 год. лекц.).

Урахування п'яти базових різноманітностей у процесі організації освітнього процесу в ЗДО.

Дитячі проекти для сприяння прийняттю різноманітностей.

Різноманітність в матеріалах, ігрових засобах та фронтальній наочності.

Визначення різниці та компенсаторних можливостей для побудови індивідуальної траєкторії розвитку дітей дошкільного віку, у тому числі з ООП.

Аналіз відеоспостережень.

Тема 3. Адаптації і модифікації (2 год. практи., 2 год. самот. роб.).

Адаптації і модифікації навчальних підходів.

Адаптації і модифікації вказівок та інструкцій.

Адаптації і модифікації матеріалів та обладнання, сенсорних потреб та предметів гігієни.

Регуляція поведінки та сприяння автономії.

Робота з відео-кейсами.

Тема 4. Організація вільної гри в інклюзивній групі (2 год. практи.).

Тематика сюжетно-рольових ігор, специфіка засобів гри в середньому та старшому дошкільному віці.

Як долучити дитину з ООП до рольових дій у процесі творчої гри та збагатити ігровий досвід дітей інклюзивної групи.

Когнітивний розвиток і сюжетно-рольова гра.

«Сюжетно-рольова гра від «А» до «Я»» - педагогічне моделювання.

Тема 5. Навчально-пізнавальна діяльність: кооперативна дидактика (2 год. практи., 2 год. самот. роб.).

Характеристика та сутність кооперативної дидактики як основного інструменту освітньої інклюзії.

Математичні кооперативні проекти.

Кооперативні проекти для розвитку зв'язного мовлення та творчого розповідання.

Художньо-мистецькі кооперативні проекти.

Книги та історії як важливий компонент сприяння толерантному та приймаючому середовищу.

Педагогічна рольова гра «Планування та організація дитячого кооперативного проекту в інклюзивній групі».

Тема 6. Освітня інклюзія та універсальний дизайн.

Визначення та подолання фізичних, сенсорних, когнітивних і соціальних бар'єрів в інклюзивній групі.

Модульні меблі, динамічний простір, тихі та гучні осередки.

Робота в групах. Кожній групі надається практичний кейс, що представляє дітей з різними потребами (наприклад, дитина з руховими труднощами, дитина з сенсорними розладами, дитина, яка розмовляє іншою мовою). Завдання: переосмислити організацію простору, щоб вона була доступною та інклюзивною для всіх дітей у конкретній ситуації, кожна група представляє свої рішення.

Рекомендована література

1. Аргіропулос Д., Тарнавська Н. Інклюзивна педагогіка: Навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти / Дімітрис Аргіропулос, Наталія Тарнавська.– Житомир: Вид. О.О. Євнок, 2020. – 248 с.
2. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практичний посібник / Інклюзивна освіта. Посібник для батьків: посібник / Укладачем матеріалу є неурядова організація «Проживання в громаді» (м. Манітоба, Канада). – К. : Паливода А.В., 2012. – 120 с.
3. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Астон, 2020. – 176 с.
4. Соціальна та освітня інклюзія: історія, сучасність та перспективи розвитку: колективна монографія у 2 частинах. Частина 1. Інституційні та особистісні аспекти впровадження в Україні./ за ред. С.П. Миронової, Л. Б. Платаш. Чернівці: «Технодрук», 2021. 352 с.
5. Тарнавська Н., Вознюк О. Дослідження сучасного стану впровадження інклюзивної парадигми в освітній простір дошкільної і початкової освіти України / Тарнавська Н., Вознюк О. // Нові технології навчання: збірник наукових праць / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». К., 2019. Вип. 92. – С. 281-286

6. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами: методичний посібник / Під заг. ред. Софій Н.З., К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 66 с.

7. Тарнавська Н.П. Кооперативне навчання дітей старшого дошкільного віку і молодших школярів елементарній математиці із застосуванням методу моделювання в умовах інклюзивної освіти / Н.Ю. Рудницька, Н.П. Тарнавська // Педагогічні науки: збірник наукових праць, Випуск LXXXII. Том 2. / гол. ред. Федяєва В. Л. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – С. 51–57

8. Тарнавська Н.П. Базові засади інклюзивної практики педагога закладу дошкільної і початкової освіти щодо кооперативної організації діяльності дітей дошкільного і молодшого шкільного віку : монографія / за заг. редакцією В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник, Т.В. Завязун. – Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019 – 344 с. Ав. С. 263-274.